

تحلیلگری داده‌های حسابرسی؛ فرصت‌ها و نکته‌ها

ترجمه: نادیا نازی

B.A. Sirois, K.SH. Savovska

مقدمه

پیشرفت‌های فناوری و راهکارهای جدید نرم‌افزاری به حساب‌رسان امکان می‌دهند تا از طریق انواع روش‌های جدید، با تحلیلگری داده‌های حسابرسی درگیر شوند. از جمله این روش‌ها، کاوش مجموعه بزرگی از داده‌های مرتبط حسابرسی از منابع داخلی و خارجی است که شواهد حسابرسی مورد استفاده در ارزیابی ریسک، روش‌های تحلیلی، روش‌های محتوایی و آزمون‌های کنترل از طریق آن به دست می‌آید.

این راهکارها مزایای زیادی برای حسابرسی دارند که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **افزایش کیفیت حسابرسی:** گروه‌های حسابرسی با استفاده از روش‌های تحلیل داده‌ها، می‌توانند تحلیل داده‌های صاحب‌کار در فرایند حسابرسی را زودتر شروع کنند، رویکرد حسابرسی متناسب با فعالیت‌های صاحب‌کار طراحی کنند و حسابرسی باکیفیت‌تری به همراه شواهد حسابرسی مرتبط‌تر، انجام دهند. همچنین، این روش‌های پیشرفته‌تر، با فرایند پویا و آینده‌نگرانه شناسایی ناهنجاری‌ها، روندها، همبستگی‌ها و نوسانها، همخوانی دارد و حساب‌رسان را به سوی مواردی سوق می‌دهد که احتمال ریسک وجود دارد. افزون بر این، اجرای آزمون‌های تراکنش‌ها روی کل جمعیت داده‌ها، به جای محدود کردن آزمون به چند نمونه، به حساب‌رسان اجازه می‌دهد مجموعه بیشتری از داده‌های مرتبط حسابرسی را بررسی کنند و از اینرو، شواهد حسابرسی باکیفیت‌تری به دست آورند.
- **افزایش اثربخشی حسابرسی:** ممکن است تحلیلگری داده‌ها برای ارزشیابی و ارزیابی سریع حجم بالایی از اطلاعات استفاده شود و ممکن است به درک بهتر واحد تجاری و سامانه‌های آن منجر گردد. این روش‌ها به حساب‌رسان اجازه می‌دهد به جای تمرکز بر کار حسابرسی در پایان سال، آزمون‌های مکرری را در فواصل کوتاه‌تر به انجام رسانند. انجام مستمر آزمون و پایش داده‌ها به شناسایی بهتر ریسک، ارزیابی‌های کنترلی صحیح‌تر و ارائه به موقع و مرتبط‌تر گزارش حسابرسی منجر می‌شود.
- **بهبود ارائه خدمات به صاحب‌کار:** حساب‌رسان همواره هنگام ارتباط با صاحب‌کاران باید آیین رفتار حرفه‌ای و الزام‌های استقلال را رعایت کنند. در صورت رعایت این الزامها، استفاده از تحلیلگری داده‌ها ممکن است نسبت به حسابرسی سنتی صورتهای

توجهی را برای طراحی و ایجاد ابزار و روشهای درون سازمانی در زمینه تحلیلگری داده‌های حسابرسی شروع کرده‌اند. هنوز تعداد زیادی از مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط باید چنین پیشرفت‌هایی را ترویج دهند و از مزایای آنها بهره ببرند. سرمایه‌گذاری‌های هنگفت در زمینه سرمایه انسانی، سخت‌افزار، نرم‌افزار و همچنین پرورش توانمندیهای اجرایی مورد نیاز است.

از سوی دیگر، انتظارهای سرمایه‌گذاران، کمیته‌های حسابرسی، مقررات‌گذاران و دیگر ذینفعان در مورد استفاده از پیشرفتهای فناوری در حسابرسی، به سرعت در حال تکامل هستند. صاحب‌کاران، حتی واحدهای تجاری کوچک خود را از لحاظ فناوری به بهترین وجه تجهیز می‌کنند، منافع حاصل از تحلیلگری داده‌ها را ارج می‌نهند و بدون شک انتظار دارند تحلیلگری داده‌ها و فناوری، در فرایند حسابرسی استفاده شوند.

اکنون ضرورت دارد مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط پذیرای استفاده از فناوری در فرایند حسابرسی شوند. سازمانهای حرفه‌ای حسابداری می‌توانند به طرق مختلف از شاغلان در حرفه و مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط حمایت کنند که از آن جمله، می‌توان به این موارد اشاره کرد: فراهم کردن فرصتهای آموزشی، افزایش آگاهی بین صاحب‌کاران و ذینفعان اصلی، تهیه ابزار کمکی و رهنمودها، تحقیق درباره گزینه‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و پیشنهاد آنها شامل ابزار عمومی تحلیلگری داده‌ها و حمایت از اعضا برای انتقال دیدگاه‌ها و نظرها و پیشنهادهای آنها به استانداردها و گذاران ملی و بین‌المللی.

• امروزه چالشها و پرسشهای بسیاری در رابطه با تحلیلگری داده‌ها در زمینه حسابرسی مطرح می‌شوند که به رهنمود بیشتری نیاز دارند و از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد: امکان آزمون کل جامعه آماری و چگونگی برخورد با موارد استثنا، متناسب کردن شواهد حسابرسی به دست آمده از تحلیلگری داده‌های حسابرسی در چارچوب الزامهای جاری، شفاف‌سازی رویه‌های موجود حسابرسی و چگونگی پرداختن به موضوع یکپارچگی داده‌های اصلی استفاده‌شده و لزوم اعتباربخشی به داده‌های حاصل از منابع خارجی غیرسنتی.

مالی تاریخی، ارزش افزوده بیشتری ایجاد کند. تحلیلگری داده‌های حسابرسی ممکن است فرصتهای منحصر به فردی برای دریافت بینش بیشتر از ارزیابی ریسک و کنترل ایجاد کند. تبادل اطلاعات با صاحب‌کاران تقویت می‌شود؛ زیرا مشکلات شناسایی شده در فرایند حسابرسی زودتر مشخص می‌گردند و صاحب‌کاران می‌توانند شاهد تحلیل داده‌های روزانه‌شان به روشهای جدید باشند که این امر، امکان نگاهی تازه و فرصتی برای درک اطلاعات خودشان از دیدگاهی متفاوت را فراهم می‌سازد.

با توجه به اهمیت منافع تحلیلگری داده‌های حسابرسی برای افراد شاغل در حرفه، **مؤسسه‌های حرفه‌ای کوچک و متوسط^۱ و سازمانهای حرفه‌ای حسابداری^۲** که از اعضای خود حمایت می‌کنند، **کانون آموزش حسابرسی به مدرسان^۳**، ایده‌ها و پیشنهادهایی در این خصوص ارائه کرده‌اند و همچنین به بحث درباره برخی نکته‌های مرتبط پرداخته‌اند که هنگام سروکار داشتن با تحلیلگری داده‌های حسابرسی، برای حسابرسان مفیدند. کانون آموزش حسابرسی به مدرسان، بخشی از برنامه اتحادیه اروپا با عنوان **مسیر اروپا: برنامه اصلاح حسابداری و تقویت نهادی (REPARIS)** است که از سوی مرکز اصلاح گزارشگری مالی زیر نظر بانک جهانی ارائه شده و مدرسانی از کشورهای آلبانی، بوسنی و هرزگوین، بلغارستان، کرواسی، استونی، کوزوو، مقدونیه، مونته‌نگرو، رومانی و صربستان در آن حضور دارند. آموزش حسابرسی به مدرسان، یک برنامه آموزشی با تمرکز بر آموزشهای کاربردی است که ظرفیت و توانمندی مدرسان حسابرسی برای ارائه آموزشی با کیفیت و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای مستمر را بالا می‌برد و به‌طور خاص، بر رفع نیازها و چالشهای مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط در اجرای استانداردهای بین‌المللی حسابرسی، متمرکز است.

این مباحث در نشریه **مرکز اصلاح گزارشگری مالی^۴** تحت عنوان «تحلیلگری داده‌های حسابرسی: فرصتها و نکته‌ها» خلاصه و منتشر شده است. پیامهای اصلی شامل موارد زیر است:

• مؤسسه‌های بزرگ حسابداری، سرمایه‌گذاری‌های درخور

استانداردهای حسابرسی به احتمال تکامل می‌یابند. استانداردها گذاران نمی‌خواهند استانداردهای حسابرسی مانع نوآوری‌های جاری در این حوزه باشند و در عین حال، بر لزوم ملاحظه‌های دقیق پیش از وقوع فرایند اصلاح استانداردهای حسابرسی، واقفند.

در سپتامبر ۲۰۱۶، کارگروه تحلیلگری داده‌ها وابسته به هیئت استاندارد بین‌المللی حسابرسی و اطمینان‌بخشی، مقاله‌ای برای نظرخواهی با موضوع «بررسی استفاده رو به رشد از فناوری در حسابرسی با تمرکز بر تحلیلگری داده‌ها» منتشر کرد. این مقاله، ذینفعان را از ادامه کار در این زمینه آگاه می‌سازد و از آنها می‌خواهد در این باره نظر دهند که آیا پیش از تلاش برای بازنگری استانداردهای بین‌المللی حسابداری در زمینه حسابرسی، تمام ملاحظه‌های مرتبط در زمینه تحلیلگری داده‌های حسابرسی بررسی شده‌اند یا نه؟

• حساب‌رسان همیشه باید پشتوانه خوبی در صلاحیت فنی سنتی داشته باشند که در حال حاضر، بخش اصلی دروس ارائه‌شده در دانشگاه و برنامه‌های آموزش حرفه‌ای است. با وجود این، مجموعه‌ای از مهارت‌های جدید در زمینه حسابرسی پیشرفته از نظر فناوری مورد نیاز است. آموزش فناوری اطلاعات، آمار، و الگوسازی برای تکمیل برنامه آموزش دانشگاهی و آموزش حرفه‌ای حسابداران فعلی و آینده، ضروری است.

سازمان‌های حرفه‌ای حسابداری می‌توانند به وسیله ارائه فرصت‌های عملی برای اعضا به منظور شرکت در فرایند یادگیری از طریق برنامه‌های آموزش حرفه‌ای مستمر یا دیگر برنامه‌های یادگیری متمرکز به منظور پرورش مهارت‌های جدید، نقش مؤثری در این فرایند داشته باشند.

• بسیاری از مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط، نمی‌توانند ابزار تحلیلگری داده‌های متناسب‌سازی شده را در اختیار داشته باشند؛ زیرا سرمایه‌گذاری در سخت‌افزار و نرم‌افزار، هزینه‌بر و فراتر از منابع در دسترس آنهاست.

چند روش جایگزین مناسب وجود دارد که مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط می‌توانند به کار گیرند. این موارد عبارتند از: استفاده از خدمات فروشندگان ثالث برای پردازش و تحلیل داده‌ها و استفاده از پایگاه داده‌های ساده ولی

قدرتمند که برای حساب‌رسان طراحی شده‌اند؛ مانند امکان دسترسی به منابع مختلف داده‌ای و انجام آزمون‌های داده‌ای که خودکار، قابل‌ردیابی، و تکرارپذیرند.

• امکان استفاده از فناوری و به‌طور مشخص تحلیلگری داده‌ها، ممکن است فراتر از محدوده حسابرسی سنتی برود. استفاده از فناوری، فرصتهایی را برای حساب‌رسان و مؤسسه‌های حسابرسی کوچک و متوسط به وجود می‌آورد تا انواع خدمات را برای صاحب‌کاران و به‌روش‌های جدید انجام دهند.

حساب‌رسان هر روز با داده‌ها سروکار دارند و به دنبال روش‌های جدیدی برای تحلیل داده‌ها هستند که یک فرایند تکاملی طبیعی برای حرفه حسابداری است. در صورتی که استقلال حسابداران خدشه‌دار نشود، تحلیلگری داده‌ها ممکن است بیش از پیش را به حساب‌رسان بدهد، خدمات مشورتی و نظرخواهی ارائه کند، یا حساب‌رسان عهده‌دار کارهایی شود که در برخی زمینه‌ها، سطحی از اطمینان‌بخشی ارائه کند که ریسک صاحب‌کاران کاهش و امنیت افزایش یابد.

نقش حسابداران نیز به تدریج از تهیه گزارش‌هایی برای شرکای تجاری در حال تغییر است؛ زیرا حسابداران زمان بیشتری را برای تحلیل نتایج فعالیت‌های شرکت صرف می‌کنند. تحلیل الگوها یا مشکلات بالقوه، همچنین جمع‌آوری داده‌ها از منابع مختلف و قرار دادن آنها در یک دسته در مواردی که داده‌ها ممکن است همپوشانی داشته باشند و الگوها ممکن است سریعتر شناسایی شوند، این قابلیت را دارد که به‌ویژه برای بنگاه‌های کوچک و متوسط، مفید باشد؛ چرا که این بنگاه‌ها واحد پایش در داخل سازمانشان ندارند و برای دریافت رهیافتهای بیشتر از ریسک‌های عملیاتی و رعایت، به حساب‌رسان مستقل و حسابداران اتکا می‌کنند.

پانوشتها:

- 1- Small-and Medium-Sized Practices (SMPS)
- 2- Professional Accountancy Organizations (PAOs)
- 3- Adult Training for Trainers (Audit ToT)
- 4- Center for Financial Reporting ReForm (CFRR)

منبع:

Sirois B.A., K.Sh. Savovska, **Audit Data Analytics: Opportunities and Tips**, www.ifac.org, 2017